

Czy warto szkolić pracowników ochrony?

Zawód pracownika ochrony należy do dość specyficznych profesji. W odróżnieniu do innych grup zawodowych, charakter zadań wykonywanych przez pracownika ochrony z jednej strony wiąże się z bezpośrednim zagrożeniem jego życia i zdrowia, z drugiej strony błąd w zakresie wykonywanych przez niego zadań może narazić szeroko rozumiane dobra osobiste osób postronnych.

Do niedawna ta specyfika zawodowa dotyczyła wyłącznie niektórych służb państwowych. W historii powojennej sfera ochrony mienia pozostawała w gestii państwa, reprezentowanego przez milicję i różnego rodzaju straże (przemysłowe, bankowe, portowe, pocztowe, leśne, rybackie). W sferze usług dla ludności w zakresie ochrony mienia pozostawały spółdzielnie inwalidów (głównie ochrona parkingów i szatni) oraz Samochodowa Obsługa Utargów działająca w ramach Poczty Polskiej.

Przemiany gospodarcze rozpoczęte w końcu lat osiemdziesiątych, a zwłaszcza uchwalenie ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r o działalności gospodarczej otworzyły nowe perspektywy w zakresie komercyjnej ochrony osób i mienia. Ustawa pozwalała na podjęcie działalności gospodarczej (koncesjonowanej przez MSW) w obszarze usług ochrony osób i mienia. Zmiany społeczno-polityczne, konsekwencją których była komercjalizacja i prywatyzacja przedsiębiorstw i banków, zmniejszenie liczebności oraz reorganizacja organów ochrony porządku publicznego, zmiana struktury przestępczości – to wszystko wywołało wzrost popytu na komercyjne usługi w zakresie ochrony osób i mienia, czego przejawem było wydanie ok 7 tysięcy koncesji.

Przywołane przepisy poza wskazaniem obszaru koncesjonowanej działalności nie określały ani warunków otrzymania koncesji ani tym bardziej kwalifikacji osób wykonujących te usługi. Pierwsza kwestia pozostawała w sferze uznania administracyjnego druga zaś pozostawiona inwencji przedsiębiorcy. Istotnym ograniczeniem, wynikającym ze szczególnych warunków wykonywania działalności, określonym przez organ koncesyjny, był warunek zakazu zatrudniania osób karanych do wykonywania usług ochrony osób i mienia. Koncesjonowani przedsiębiorcy w bardzo różny sposób dbali o profesjonalizm zatrudnionych przez siebie pracowników. Jedni zatrudniali byłych milicjantów, policjantów lub też strażników przemysłowych - inni poprzestawali na zatrudnieniu osób nie karanych, przygotowanych, w ramach wewnętrznego szkolenia stanowiskowego, do wykonywania wskazanej pracy. Dbające o swój wizerunek firmy tworzyły komórki odpowiedzialne za szkolenie kandydatów do pracy na podstawie lepiej lub gorzej

opracowanych programów szkolenia.

Sytuacja diametralnie zmieniła się po wejściu w życie ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia. Ustawa ta w sposób szczególny reguluje kwestie związane z tym przejawem działalności gospodarczej. Jednym z przedmiotów regulacji jest kwestia kwalifikacji osób wykonujących zadania w tym obszarze. Generalnie można stwierdzić, że kwalifikacje pozwalające na uzyskanie licencji pracownika ochrony fizycznej można uzyskać w następującym trybie:

- 1) ukończenie szkoły podoficerskiej i uzyskanie świadectwa (I stopień licencji) lub oficerskiej i uzyskanie dyplomu (II stopień licencji) resortu spraw wewnętrznych w zakresie prawno-administracyjnej ochrony porządku publicznego,
- 2) piętnastoletni staż związany z nienaganną służbą w stopni podoficera, chorążego (I stopień licencji) lub oficera (II stopień licencji) w Biurze Ochrony Rządu,
- 3) uzyskanie dyplomu szkoły kształcącej w zawodzie technik ochrony osób i mienia,
- 4) złożenie, z pozytywnym skutkiem, egzaminu przed komisją, powołaną przez komendanta wojewódzkiego Policji, po wcześniej ukończonym kursie wg programów określonych w aktach wykonawczych do ustawy.

Biorąc pod uwagę powyższe można byłoby uznać, że tryb nabywania kwalifikacji określony w ustawie o ochronie osób i mienia rozwiązuje problem umiejętności teoretycznych i praktycznych niezbędnych do wykonywania zawodu pracownika ochrony. Blisko dziewięćdziesięcioletnie doświadczenia związane z obserwacją tej sfery działalności gospodarczej wskazują, że problem jest bardziej złożony niż by się na pozór wydawało i obowiązujące przepisy prawne nie do końca go rozwiązują.

Uzyskanie przez policjantów licencji pracownika ochrony fizycznej, bez konieczności ukończenia stosownego kursu i złożenia egzaminu, było rozwiązaniem dobrym w chwili uchwalenia ustawy, gdy zachodziła konieczność zapewnienia ochrony obiektom podlegającym obowiązkowej, a nie można było w krótkim okresie czasu przeszkolić i przeegzaminować niezbędnej liczby osób spełniających ustawowe warunki stawiane pracownikom ochrony. Niestety większość byłych policjantów wybierając zawód pracownika ochrony nie uzupełniło niezbędnej wiedzy prawnej pozwalającej wykonywać ten zawód. Wydawałoby się, że są to zawody podobne, jednak działające na podstawie zupełnie innych uregulowań prawnych i przy innym zakresie uprawnień. Przykładowo, działając w dobrej wierze, taki byłby policjant, o ile pamiętałby przypadki użycia broni wynikające z ustawy o Policji, w pościgu (na terenie chronionego obiektu) za niebezpiecznym przestępcą nie wahałby się wobec niego użyć broni, tymczasem ustawa o ochronie osób i mienia nie dopuszcza takiej możliwości.

Podobna sytuacja dotyczy byłych funkcjonariuszy BOR. Są oni w większości przypadków doskonale wyszkoleni i ich umiejętności mogą być doskonale wykorzystane w komercyjnej ochronie osób. Problem może się zacząć z chwilą gdy będą chcieli wprost przenieść taktykę stosowaną w BOR. Uprawnienia pracowników ochrony w znacznym stopniu różnią się od uprawnień funkcjonariuszy państwowych jakimi są pracownicy BOR. To warunkuje stosowanie odmiennej taktyki ochrony osób, która nie narusza obowiązującego porządku prawnego.

Nabywanie kwalifikacji pracownika ochrony w trybie szkolny lub kursowym kończy się złożeniem egzaminu przed stosowną komisją. W przypadków techników ochrony osób i mienia przed komisją wewnętrzną (od przyszłego roku przed zewnętrzną Okręgową Komisją Egzaminacyjną), w przypadku absolwentów kursów ich wiedza jest weryfikowana przez komisję powołaną przez komendanta wojewódzkiego Policji w ramach postępowania administracyjnego w sprawie wydania licencji. W tej chwili jest to optymalny sposób sprawdzania wiedzy kandydatów do zawodu pracownika ochrony.

Niestety wiedza nabyta w szkole lub w trakcie kursu nie przypomina umiejętności związanych z nauką jazdy na rowerze i wymaga utrwalania a niekiedy pogłębiania i poszerzania. Powinno się to odbywać w ramach szkoleń doskonalących lub specjalistycznych. Co prawda ustawa o ochronie osób i mienia w żaden sposób nie odnosi się do doskonalenia umiejętności pracownika ochrony, jednakże podstawę do organizacji takich szkoleń można poszukać w przepisach ogólnych Prawne warunki dopuszczenia pracownika do pracy określa art. 237³ § 1 kodeksu pracy. Zgodnie z treścią tego przepisu nie wolno dopuścić pracownika do pracy, do której wykonywania nie posiada wymaganych kwalifikacji lub potrzebnych umiejętności, a także dostatecznej znajomości przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

W literaturze prawniczej, jak i w orzecznictwie sądowym (por. np. orzeczenie SN z dnia 13 września 1990 r. I PR 227/90, OSNCP 1991 nr 10-12, poz.128) pod pojęciem *kwalifikacje zawodowe* rozumie się przygotowanie wymagane do wykonywania określonego rodzaju pracy, obejmujące zarówno poziom wiedzy teoretycznej (a więc przede wszystkim wykształcenie), jak i umiejętności praktyczne. Stanowi to przesłankę zatrudnienia w danym zawodzie lub na określonym stanowisku oraz podstawę ustalenia wysokości wynagrodzenia.

W komentarzu do kodeksu pracy prof. Wojciech Muszalski zwraca uwagę, że pojęcia *wymaganych kwalifikacji* nie można ograniczyć tylko do kwalifikacji zawodowych stwierdzonych określonym dokumentem (w przypadku pracowników ochrony – licencją), dyplomem świadectwem, zaświadczeniem. Termin ten należy odnieść także do całokształtu zdolności fizycznej i psychicznej pracownika oraz wystarczających umiejętności. Za zaniedbanie obowiązków w tym zakresie pełną odpowiedzialność ponosi pracodawca.

Zatem obok formalnych kwalifikacji do wykonywania zawodu pracownika ochrony, wynikających z posiadanej licencji, przed dopuszczeniem do pracy pracodawca powinien zapewnić pracownikowi szkolenie wstępne i okresowe szkolenia doskonalące.

Policja, sprawująca nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi, w wielu przypadkach podczas kontroli spotykała się z brakiem podstawowej wiedzy wśród licencjonowanych pracowników ochrony na temat podstaw prawnych, zasad i przypadków użycia środków przymusu bezpośredniego i broni. Taki stan rzeczy może się okazać groźny dla stanu bezpieczeństwa publicznego, ale również dla samych pracowników ochrony i ich zleceniodawców.

Reakcją na taki stan rzeczy jest zapis w dokumencie Komendy Głównej Policji wydanym w styczniu 2006 r. pt. „Metodyka uzgadniania planów ochrony obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie”: *„Obowiązujące przepisy nie nakładają wprost na pracodawców obowiązku prowadzenia szkoleń doskonalących pracowników ochrony. Doświadczenia związane z prowadzonym przez Policję nadzorem nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi jednoznacznie wskazują, że wiedza nabyta przez pracowników ochrony w trakcie kursów z czasem ulega zatarciu. Dobrze przygotowany do wykonywania zadań pracownik ochrony jest istotnym elementem bezpieczeństwa obiektu. Zatem w interesie kierownika chronionej jednostki jest, aby zadania wynikające z planu ochrony realizowali pracownicy ochrony odbywający cykliczne szkolenia doskonalące (teoretyczne i praktyczne) z tematyki bezpośrednio związanej z wykonywanymi zadaniami. Fakt odbycia szkolenia powinien być dokumentowany w dzienniku szkolenia, podobnie jak to ma miejsce w przypadku w.s.o.”*

Obecnie coraz częściej zdarzają się takie przypadki, że zleceniodawcy żądają od firm ochroniarskich dokumentów potwierdzających przeprowadzanie szkoleń doskonalących przez wyspecjalizowane zewnętrzne podmioty.

Ogólnym celem szkoleń doskonalącym (doksztalającym) jest:

- przypomnienie pracownikom niezbędnych przepisów i zasad,
- pogłębianie i sprawdzenie umiejętności.

Szkolenie w praktycznym wymiarze powinno zawierać:

- zaznajomienie z zagrożeniami związanymi z wykonywaną pracą,
- poznanie, przypomnienie, utrwalenie przepisów, zasad bezpieczeństwa obowiązujących procedur w zakresie niezbędnym do wykonywania pracy na określonym stanowisku pracy oraz związanych z tym stanowiskiem obowiązków i odpowiedzialności,
- nabycie praktycznych umiejętności wykonywania pracy w sposób bezpieczny dla siebie i innych osób oraz postępowania w sytuacjach awaryjnych, a także udzielania pomocy osobom, które uległy wypadkom.

Doświadczenia wynoszone z codziennie wykonywanych obowiązków pracowniczych nie zawsze wzbogaca ich kwalifikacje zawodowe. Rutyna jest pożądanym efektem stosowanej praktyki, często się jednak zdarza, że również przyczynia się do utrwalania niepożądanych, czy też niebezpiecznych nawyków. Tylko okresowe szkolenia pozwolą na skorygowanie i wyeliminowanie błędów. Powtarzanie czynności związanych z działaniem w typowych sytuacjach kryzysowych prowadzi do nabycia właściwych odruchów.

Szkolenia doskonalące nie mogą przebiegać wg rutynowej tematyki obejmującej wszystkich pracowników ochrony firmy. Powinny być bardzo precyzyjnie dopasowane do poszczególnych grup pracowników ochrony uwzględniające różnorodność formy i ich częstotliwość adekwatną do charakteru obowiązków i poziomu zagrożeń.

Niestety rzeczywistość pokazuje, że tylko nieliczne firmy organizują szkolenia swoim pracownikom, które w większości przypadków ograniczają się do strzelań zgodnie z instrukcją strzelecką przeznaczoną dla osób ubiegających się o licencję pracownika ochrony.

Co w takim razie powinno być przedmiotem szkoleń doskonalących?

Spróbujmy odpowiedzieć na to pytanie, analizując podstawowe formy ochrony osób i mienia przy uwzględnieniu charakteru wykonywanych zadań oraz zagrożeń dla pracownika ochrony oraz dla jego pracodawcy.

1. Bezpośrednia ochrona fizyczna mienia w formie stałej i doraźnej w obiekcie.

Poziom zagrożenia dla pracownika ochrony – średni w bankach, w pozostałych obiektach niski.

Poziom ryzyka dla pracodawcy – niski.

Poziom zagrożenie pracownika i ryzyka biznesowe pracodawcy w obiektach nie wymusza konieczności organizacji szkoleń w szczególnie wyszukanej formie.

Zajęcia powinny być prowadzone w formie wykładu, pokazu i ćwiczeń. Przykładowa tematyka zajęć może dotyczyć:

- podstaw prawnych dotyczących uprawnień pracownika ochrony,
- podstaw prawnych, przypadków i zasad użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego,
- taktyki podejmowania interwencji,
- dokumentowania czynności ochronnych,
- obowiązków na poszczególnych posterunkach
- procedur bezpieczeństwa wynikających z planu ochrony lub innego podobnego dokumentu,
- zagrożeń związanych z ochroną mienia w danym obiekcie,

- sposobu działania sprawców przestępstw przeciwko mieniu w danym obiekcie oraz wypracowanych metod ujawniania przestępstw i wykroczeń,
- profilaktyka antyterrorystyczna – w obiektach potencjalnie zagrożonych taką przestępczością,
- szkolenie strzeleckie wg instrukcji przewidzianej dla osób ubiegających się o licencję pracownika ochrony (ćwiczenia),

Szkolenie teoretyczne powinno być przeprowadzane nie rzadziej niż raz na kwartał i powinno się kończyć pisemnym testem. Dobrze, aby testu nie przeprowadzali bezpośredni przełożeni egzaminowanych co pozwoli na większy obiektywizm. Szkolenie strzeleckie nie rzadziej niż raz na pół roku.

2. Bezpośrednia ochrona fizyczna mienia w formie doraźnej poza chronionym obiektem.

Poziom zagrożenia dla pracownika ochrony – średni.

Poziom ryzyka dla pracodawcy – niski.

Zajęcia powinny być prowadzone w formie wykładu i ćwiczeń. Przykładowa tematyka zajęć może dotyczyć:

- podstaw prawnych dotyczących uprawnień pracownika ochrony,
- podstaw prawnych, przypadków i zasad użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego,
- obrona konieczna i stan wyższej konieczności art. 25 i 26 kk oraz 15 i 16 kw na podstawie kazuśw, oraz konsekwencji prawnych wynikających dla pracownika ochrony,
- taktyki podejmowania interwencji,
- dokumentowania czynności ochronnych,
- praktycznego szkolenia z technik interwencyjnych (ćwiczenia),
- pokonywania przeszkód terenowych (ćwiczenia),
- trybu przeprowadzania kontroli obiektu, z którego został wywołany alarm (ćwiczenia),
- szkolenie strzeleckie wg instrukcji przewidzianej dla osób ubiegających się o licencję pracownika ochrony (ćwiczenia).

Szkolenie teoretyczne i ćwiczenia powinny być przeprowadzane nie rzadziej niż raz na kwartał i powinno się kończyć pisemnym testem. Dobrze, aby testu nie przeprowadzali bezpośredni przełożeni egzaminowanych co pozwoli na większy obiektywizm.

3. Stały dozór sygnałów przesyłanych, gromadzonych i przetwarzanych w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych.

Poziom zagrożenia dla pracownika ochrony – średni w SMA słabo zabezpieczonych technicznie, w pozostałych - niski.

Poziom ryzyka dla pracodawcy – wysoki.

Zajęcia powinny być prowadzone w formie wykładu i ćwiczeń. Przykładowa tematyka zajęć może dotyczyć:

- podstaw prawnych dotyczących uprawnień pracownika ochrony,
- podstaw prawnych, przypadków i zasad użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego,
- taktyki podejmowania interwencji na poziomie SMA,
- dokumentowania czynności,
- konserwacji urządzeń (ćwiczenia),
- szkolenie strzeleckie wg instrukcji przewidzianej dla osób ubiegających się o licencję pracownika ochrony (ćwiczenia).

Szkolenie teoretyczne powinno być przeprowadzane nie rzadziej niż raz na pół roku i powinno się kończyć pisemnym testem. Dobrze, aby testu nie przeprowadzali bezpośredni przełożeni egzaminowanych co pozwoli na większy obiektywizm. Ćwiczenia nie rzadziej niż raz na pół roku.

4. Konwojowanie wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych.

Poziom zagrożenia dla pracownika ochrony – wysoki.

Poziom ryzyka dla pracodawcy – wysoki.

Zajęcia powinny być prowadzone w formie wykładu i ćwiczeń. Przykładowa tematyka zajęć może dotyczyć:

- podstaw prawnych dotyczących uprawnień pracownika ochrony,
- podstaw prawnych, przypadków i zasad użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego,
- przepisów prawnych regulujących zagadnienia związane z konwojowaniem mienia,
- ogólnych założeń taktyki konwoju wartości pieniężnych lub innych przedmiotów wartościowych i niebezpiecznych,
- zadań wynikających z instrukcji konwojowej,
- szybkiego dobywania broni oraz gotowości do oddania strzału (ćwiczenia),
- taktyki konwoju w tym tzw inkasa (ćwiczenia),
- zachowań konwojentów w sytuacjach kryzysowych (ćwiczenia),
- szkolenia strzeleckiego sytuacyjnego korespondującego z zachowaniem

konwojentów w sytuacjach kryzysowych (ćwiczenia).

Szkolenie teoretyczne powinno być przeprowadzane nie rzadziej niż raz na kwartał i powinno się kończyć pisemnym testem. Dobrze, aby testu nie przeprowadzali bezpośredni przełożeni egzaminowanych co pozwoli na większy obiektywizm. Ćwiczenia nie rzadziej niż raz na dwa miesiące.

5. Bezpośrednia ochrona fizyczna osób w formie stałej.

Poziom zagrożenia dla pracownika ochrony – wysoki.

Poziom ryzyka dla pracodawcy – średni.

Zajęcia powinny być prowadzone w formie wykładu i ćwiczeń. Przykładowa tematyka zajęć może dotyczyć:

- podstaw prawnych dotyczących uprawnień pracownika ochrony,
- podstaw prawnych, przypadków i zasad użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego,
- obrona konieczna i stan wyższej konieczności art. 25 i 26 kk oraz 15 i 16 kw na podstawie kasusów, oraz konsekwencji prawnych wynikających dla pracownika ochrony,
- taktyki podejmowania interwencji,
- praktycznego szkolenia z technik interwencyjnych (ćwiczenia),
- pokonywania przeszkód terenowych (ćwiczenia),
- taktyki ochrony osób w obiekcie (ćwiczenia),
- taktyki ochrony osób w miejscu publicznym (ćwiczenia),
- taktyki ochrony osób w środkach transportu publicznego (ćwiczenia),
- taktyki samochodowej kolumny ochronnej (ćwiczenia),
- zachowań pracowników ochrony w sytuacjach kryzysowych (ćwiczenia),
- szkolenia strzeleckiego sytuacyjnego korespondującego z zachowaniem pracowników ochrony w sytuacjach kryzysowych (ćwiczenia).

Szkolenie teoretyczne powinno być przeprowadzane nie rzadziej niż raz na kwartał i powinno się kończyć pisemnym testem. Dobrze, aby testu nie przeprowadzali bezpośredni przełożeni egzaminowanych co pozwoli na większy obiektywizm. Ćwiczenia nie rzadziej niż raz na dwa miesiące.

Podsumowując, wróćmy do pytania postawionego w tytule artykułu: ***Czy warto szkolić pracowników ochrony?***

Odpowiem przewrotnie - nie warto, jeżeli:

- przypadkowo podjęliśmy ten rodzaj działalności gospodarczej i w każdej chwili

możemy go zmienić,

- **nie zależy nam na budowie wizerunku i marki firmy,**
- **nie zależy nam na jakości oferowanych usług,**
- **nie zależy nam na bezpieczeństwie naszych pracowników,**
- **nie zależy nam na uzyskaniu przewagi nad konkurencją,**
- **nie chcemy świadczyć usług na rzecz obiektów podlegających obowiązkowej ochronie,**
- **jesteśmy gotowi z godnością ponosić koszty będące konsekwencją błędów naszych pracowników wymuszonych brakiem określonych umiejętności,**
- **jesteśmy gotowi zbankrutować w następstwie odmowy wypłacenia odszkodowania przez ubezpieczyciela za nieprzestrzeganie procedur przez konwojenta.**